

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 19ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1959

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΣΠΥΡ. ΜΕΛΑ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΑΠΟΝΟΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ Γ. ΓΡΙΒΑΝ - ΔΙΓΕΝΗ

Γίνεται δεκτή παμψηφεί υπό τῆς Ὀλομελείας πρότασις, ὑπογεγραμμένη ὑπὸ 25 τακτικῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας, περὶ ἀπονομῆς τοῦ Χρυσοῦ μεταλλίου τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ε.Ο.Κ.Α. **Γεώργιον Γρίβαν - Διγενῆ.**

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ κ. **Κ. Ἀμαντος** παρουσιάσας τὸ ἐκδοθὲν ἔργον ὑπὸ τοῦ *Philip Argenti, The Occupation of Chios by the Genoese and their administration of Island 1346 - 1566*, τόμ. 1, σελ. 713, τόμ. 2 - 3, σελ. 1 - 981, 1958 εἶπε περὶ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ τὰ ἑξῆς:

Περὶ τῆς κατοχῆς τῆς Χίου ὑπὸ τῶν Γενοατῶν ἐδημοσιεύθησαν μελέται καὶ ἔγγραφα πολλὰ ὑπὸ διαφόρων λογίων. Ὁ κ. Ἀργέντης, ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, συνεκέντρωσεν ἐκδεδομένα καὶ ἀνέκδοτα κείμενα εἰς δύο τόμους ἐκ σελ. 981, ἐδημοσίευσεν δὲ καὶ ἓνα τόμον εἰσαγωγικὸν ἐκ σελ. 713. Ἡ συγκέντρωσις τόσοῦ ὕλικου φωτίζει μεγάλως ὄχι μόνον τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τῆς Χίου, ἀλλὰ καὶ τὴν σημασίαν τῆς Γενούης ὡς μεσογειακοῦ Κράτους κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους.

Οἱ Γενοᾶται κατέλαβαν τὴν Χίον τὸ 1304 μ.Χ. ἀλλὰ τὸ Βυζάντιον τοὺς ἐξεδίωξε τὸ 1329. Ἐχρειάσθη πρὸς τοῦτο νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος τρίτος καὶ αὐτὸς ὁ Καντακουζηνός. Οἱ Γενοᾶται ἐν τούτοις δὲν ἔλησμόνησαν τὴν Χίον, τοὺς εἴλκυε καὶ τὸ ἐμπόριον τότε ἐμπόριον τῆς μαστίχης. Ὁργανώθη

λοιπόν εις τὴν Γένουαν μία ἔταιρεία, ἡ *Maiona* ἐπικληθεῖσα, ἡ ὁποία παρεσκεύασε μικρὸν στόλον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἱκανοῦ ναυάρχου, τοῦ *Vignoso*.

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1346 ὁ στόλος τοῦ *Vignoso* ἔφθασεν εἰς Χίον καὶ ἀνέλαβεν ἐπίθεσιν, ἀλλ' οἱ Χίοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Καλογιάννη Τζυβοῦ ἀντέστησαν γενναίως ἐπὶ τρεῖς μῆνας, «ἠμύναντο τοὺς Λατίνους καρτερῶς», ὅπως λέγει ὁ Καντακουζηνός¹. Ἡ ἔλλειψις τροφίμων ἠνάγκασε τὸν Τζυβὸν νὰ συνθηκολογήσῃ, ἀφοῦ ὁμως ἐπέτυχεν εὐνοϊκούς τινες ὄρους καὶ ὑπὲρ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀντιστάσεως καὶ ὑπὲρ τῆς νήσου. Ἐκτὸς τῆς ἀνάγκης τροφίμων, ὁ Τζυβὸς συνθηκολογῶν ἠλπίζεν ὅτι θὰ ἔχη τὴν βοήθειαν τῆς Γενούης κατὰ τῶν Τούρκων, οἱ ὁποιοὶ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος ἤρχισαν νὰ κάμνουν ἐπιδρομὰς εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Ἡ συμφωνία τῆς παραδόσεως τῆς Χίου ὑπεγράφη εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἡ μαρτυρία δ' αὕτη μᾶς πληροφοροεῖ ἀσφαλῶς ὅτι τοῦτο εἶναι βυζαντινόν, ὄχι φραγκικὸν ἢ τουρκικόν. Εἰς τὴν συμφωνίαν ἀναφέρονται καὶ μερικὰ ὀνόματα ἀρχηγῶν, πιθανῶς τῆς ἀντιστάσεως, τοῦ Κώστα Τζυβοῦ, ἀδελφοῦ τοῦ Καλογιάννη Τζυβοῦ, τοῦ Μιχάλη (*Micalì*!) Κορέση συγγενοῦς τοῦ Τζυβοῦ, τοῦ πρωτοϊερακαρίου Ἀργέντη, τοῦ Γεωργίου Ἀγελάστου καὶ τοῦ Σεβαστοῦ Κορέση. Ὁ *Vignoso* ἀνεγνώρισε διὰ τῆς ὑπογραφείσης συμφωνίας ὀρθόδοξον μητροπολίτην εἰς Χίον², ἀλλ' ἀργότερα μὲ διαφόρους ἀφορμὰς δὲν ἐπετράπη τοιαύτη ἐκλογή.

Ὅπως εἶπαμεν, ἡ Ἐταιρεία Μαόνα (*Maiona*) κατέλαβε τὴν Χίον, ὅχι τὸ κοινὸν τῆς Γενούης, τὸ ὁποῖον ὁμως ἐπροστάτευεν, ἐβοήθει τὴν Μαόνα (*Maiona*) ἐν περιπτώσει τουρκικῆς ἢ βενετικῆς ἀπειλῆς. Ἡ *Maiona* ἐπλήρωνεν εἰς τὴν Γένουαν εἶδος φόρου ὑποτελείας, τὸ δὲ Κοινὸν τῆς Γενούης ἐβοήθει εἰς τὴν πληρωμὴν φόρου ὑποτελείας εἰς τοὺς Τούρκους. Ἄν κατελάμβανε τὴν Χίον τὸ Κοινὸν τῆς Γενούης, θὰ ἐκυβέρνηα τὴν Χίον καλύτερα· ἡ *Maiona* ἔξεμεταλλεύθη αἰσχροῦς τὴν νῆσον, διότι ἠθέλεν ὄχι μόνον τὰς δαπάνας της νὰ εἰσπράττη ἀλλὰ καὶ μεγάλα κέρδη. Τὸ ἐμπόριον τῆς μαστίχης, περιζήτητον τότε προϊόντος, ἀπετέλει τὸ κυριώτατον μονοπώλιον τῆς *Maiona*, αὐστηρόταται δὲ ποινὰ ἐπεβιάλλοντο εἰς τοὺς λαθραίως ἐμπορευομένους. Ἀλλὰ πλὴν τῶν μονοπωλιακῶν ἐκμεταλλεύσεων ἡ Μαόνα κατέλαβε μὲ διαφόρους προφάσεις τὰ καλὰ κτήματα, εἰς τὴν βόρειον δὲ Χίον καὶ

¹ Καντακ. 2,583. Βλ. καὶ Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ, Συμβολὴ εἰς τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τῆς Χίου. Ἐπιστημ. Ἐπετ. τῆς Φιλοσοφ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 1954-55, σ. 160.

² Τὸ κείμενον ἐδημοσιεύθη καὶ ἄλλοτε, ἀλλὰ τώρα βλέπε αὐτὸ παρ' Ἀργέντη, *The occupation* . . . τ. 2, σ. 26 καὶ ἐξῆς.

μεγάλας ἐκτάσεις κτηνοτροφικὰς, αὐτὰς αἱ ὁποῖαι μέχρι σήμερον ἔχουν τὸ ὄνομα Κομώνια (ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸν Comune). Μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν εἶχαν οἱ Καθολικοὶ ἐν Χίῳ ἀπόγονοι τῶν Γενοατῶν πολλὰ κτήματα.

Παρ' ὅλα τὰ μεγάλα ἐλαττώματα τῆς διοικήσεως τῆς Μαhona, αὕτη ἀπετέλει Χριστιανικὸν Κράτος εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ ἐβοήθει, ὅσον ἠδύνατο τοὺς Χριστιανούς. Εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἱ Γενοᾶται τῆς Χίου ἔστειλαν μικρὰν βοήθειαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ γενναίου Λόγγου Giustiniani. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ἠλευθέρωναν διὰ χρημάτων σκλάβους Χριστιανούς καὶ ἄλλους ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Τούρκων καὶ ἡ φιλανθρωπία αὕτη συνετέλει νὰ λησμονῶνται ἄλλαι ἐγκληματικαὶ πράξεις τῆς Μαhona. Εἶλκυε μάλιστα τοὺς φεύγοντας τὴν προέλασιν τῶν Τούρκων πρὸς τὸ Αἰγαῖον καὶ ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν προσφύγων βλέπομεν ὅτι πολλοὶ Μικρασιᾶται κατέφευγον εἰς Χίον καὶ δι' αὐτὸ ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἠυξήθη κατὰ τὴν Γενοατικὴν κατοχὴν. Τὰ ἐν Χίῳ ἀπαντῶντα οἰκογενειακὰ ὀνόματα Συναδηνός, Διασορινός καὶ ἄλλα προῆλθον ἀπὸ τὰ Σύναδα τῆς Φρυγίας καὶ ἀπὸ τὸ Διὸς Ἱερὸν (δι' αὐτὸ ἀπαντᾷ καὶ ὁ τύπος Διοσειρινός, Διοσειρίτης κλπ. βλ. Ἑλληνικά, 11, 330). Ἴσως καὶ ἡ μεγάλη οἰκογένεια τῶν Κορέσθων προῆλθεν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας.

Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι βαπτιστικὰ ἢ οἰκογενειακὰ ὀνόματα γενοατικὰ δὲν ἐσώθησαν πολλὰ μέχρι σήμερον, ὅπως ἐσώθησαν ἐνετικά ἐκεῖ ὅπου ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐκυβέρνησαν οἱ Βενετοί. Πάντως σώζονται ἀκόμη μερικά ὀνόματα ὅπως Ἀμπρουζῆς καὶ Αὐγουστῆς ἀπὸ τὰ Ἀμβρόσιος καὶ Αὐγουστίνος. Τὰ ἔγγραφα μᾶς διαφυλάττουν καὶ βυζαντινὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἀπαντοῦν σήμερον εἰς τοπωνύμια, δὲν σώζονται πλέον ὡς οἰκογενειακὰ ὀνόματα. Οὕτω τὰ ὀνόματα Σηρικάρης (ἀπὸ τὸ σηρικάριος=μεταξᾶς, μεταξουργός) καὶ Κατράρις σήμερον σώζονται μόνον ὡς τοπωνύμια, τὸ μὲν Σηρικάρης εἰς τὴν περιφέρειαν Καρδαμύλων, τὸ δὲ Κατράρις εἰς τὴν περιφέρειαν Καλαμωτῆς. Τὸ βυζαντινὸν ὄνομα Δερμοκαίτης παρετυμολογικῶς μετεβλήθη ἤδη εἰς τὸ Βυζάντιον εἰς Δρομοκαίτης καὶ Δρομοκάτης, ὁ τελευταῖος δὲ τύπος ἀπαντᾷ ὑπὸ χρονολογίαν 1349 εἰς τὰ ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀργέντη ἔγγραφα (τ. 3, 530). Μέχρι σήμερον εἶναι σύνηθες εἰς τὴν Χίον τὸ βαπτιστικὸν ὄνομα Πανταλέων, Παντελῆς, ἀπαντᾷ δὲ τοῦτο συχνὰ καὶ εἰς τὰ Γενοατικὰ ἔγγραφα, ὅπου ἀναφέρονται Pantaleo ἢ Pantaleone Ἀργέντης, Πανταλέων Γορδᾶτος, Πανταλέων Μαυρογορδᾶτος, Πανταλέων Ροδοκανάκης. Ἐς σημειωθῆ ὅτι τὸ ἐντὸς τῆς πόλεως τοπωνύμιον Platarea (3, 642) φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ σημερινὸν Ἀπλωταριά.

Τὸ τρίτομον ἔργον τοῦ Ἀργέντη, ἄρτιον εἰς περιεχόμενον καὶ εἰς ἐμφάνισιν, ἐτυπώθη εἰς τὸ πανεπιστημιακὸν τυπογραφεῖον τοῦ Cambridge, ὁ δὲ Ἀγγλος ἱστο-

ρικός Steven Runciman εἰς μικρὸν πρόλογον ἔγραψεν ὅτι εἴμεθα πολὺ ὑποχρεωμένοι εἰς τὸν συγγραφέα, διότι μᾶς ἔδειξε μὲ πλῆθος κειμένων καὶ μὲ τὴν μεγάλην εἰσαγωγὴν τοῦ πρώτου τόμου τὴν σημασίαν τοῦ μεσαιωνικοῦ κράτους τῆς Γενούης καὶ τῆς νήσου Χίου διὰ τὴν Μεσόγειον. Ἡ γνῶσις τῆς σημασίας τῆς Γενούης βοηθεῖ καὶ εἰς τὴν ἱστορικὴν κατανοήσιν τῆς ἀντιπάλου Βενετίας.

Ὁ κ. Ἀργέντης ἀνήκει εἰς τὴν τετάρτην γενεὰν Χίων ποὺ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν μετὰ τὸ 1822. Ἐσπούδασε κλασσικὴν φιλολογίαν εἰς ἀγγλικὸν πανεπιστήμιον καὶ διὰ τῆς φιλολογίας ἐγνώρισε καὶ ἐθαύμασε τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ ἠθέλησε τότε νὰ γνωρίσῃ καὶ τὴν νέαν. Ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ὑπηρέτησε κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, ἔπειτα δ' ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ὑπηρεσίαν τῆς Χίου. Σειρὰ μακρῶν μελετῶν καὶ ἐγγράφων ἐδημοσιεύθη ὑπ' αὐτοῦ. Καμμία ἄλλη ἑλληνικὴ περιφέρεια δὲν ἐξηρουνήθη τόσον λεπτομερῶς ὅσον ἡ Χίος. Τὸ τρίτομον νεώτερον ἔργον αὐτοῦ περὶ τῆς Κατοχῆς τῆς Χίου ὑπὸ τῶν Γενοατῶν δὲν εἶναι τὸ τελευταῖον.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΕΛΟΥΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.— Πότε καὶ ὑπὸ τίνων κατεστράφη τὸ βόρειον ἥμισυ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ «Θησείου», ὑπὸ Ἀναστ. Ὁρλάνδου.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΗ ΜΕΛΟΥΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ.—Περὶ τῆς τάξεως στοιχείων μὴ Ἀβελιανῶν συμπλεγμάτων, ὑπὸ Παντ. Κ. Ρόκου*. Ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωάνν. Ξανθάκη**.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Ὁ κ. A. Chatelet διὰ τὴν ἀπόδειξιν βοηθητικῆς προτάσεως ὠρισμένου θεωρήματος τῶν p -συμπλεγμάτων τοῦ Sylow χρησιμοποιεῖ τὴν ἰσότητα:

$$(\alpha \times \beta)^{p'} = (\alpha^{p'}) \times (\beta^{p'})$$

Ἡ ἰσότης αὕτη εὐρίσκεται εἰς τὴν σελ. 245 τοῦ I τόμου τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Chatelet τὸ ὅποῖον φέρει τὸν τίτλον: Arithmétique et Algèble moderne (τὸ σύμβολον $\times$ εἶναι τὸ σημεῖον τῆς πράξεως τοῦ συμπλέγματος).

---

* PANT. ROKOS, Des ordres des éléments de groupes non Abélien.

** Ἀνεκοινώθη κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 12 Φεβρ. 1959.